

KONVENCIJA O PRAVU DETETA

("Sluzbeni list SFRJ - Medunarodni ugovori", br. 15/90, 2/97 i "Sluzbeni list SRJ - Medunarodni ugovori", br. 7/2002)

Clan 1.

Ratifikuje se Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta, usvojena 20. novembra 1989. godine na 44. zasedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija u Njujorku, sacinjena u originalu na arapskom, engleskom, francuskom, kineskom, španskom i ruskom jeziku.

Clan 2.

Tekst Konvencije na srpskohrvatskom jeziku glasi:

KONVENCIJA O PRAVIMA DETETA

PREAMBULA

Drzave clanice ove konvencije,

Smatrajuci da, u skladu sa principima proklamovanim na Povelji Ujedinjenih nacija, priznavanje urodenog dostojanstva i jednakih i neotudjenih prava svih pripadnika ljudske zajednice predstavlja osnovu slobode, pravde i mira u svetu.

Imajuci u vidu da su narodi Ujedinjenih nacija u Povelji ponovo potvrdili veru u osnovna prava coveka i dostojanstvo i vrednost ljudske licnosti i odlucili da doprinose socijalnom napretku i podizanju zivotnog standarda u vecoj slobodi,

Svesne da su Ujedinjene nacije u Opštoj deklaraciji o pravima coveka i medunarodnim paktovima o pravima coveka proklamovale i saglasile se da svakom pojedincu pripadaju sva prava i slobode sadrzane u njima, bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, veroispovest, politicko ili drugo ubedenje, nacionalno ili socijalno poreklo i imovinsko stanje, rodenje ili drugi status,

Podsecajuci da su Ujedinjene nacije u Opštoj deklaraciji o pravima coveka proklamovale da detinjstvu pripada posebna briga i pomoc,

Uverene da porodici, kao osnovnoj jedinici društva i prirodnoj sredini za razvoj i blagostanje svih njenih clanova, a posebno dece, treba da bude pruzena neophodna zaštita i pomoc kako bi mogla u potpunosti da preuzme odgovornosti u zajednici,

Svesne cinjenice da dete, u cilju potpunog i skladnog razvoja licnosti, treba da raste u porodickoj sredini, u atmosferi sreće, ljubavi i razumevanja,

Smatraju da dete treba da bude u potpunosti primljeno da zivi samostalno u društvu i da bude vaspitano u duhu ideala proklamovanih u Povelji Ujedinjenih nacija, a posebno u duhu mira, dostojanstva, tolerancije, slobode, ravnopravnosti i solidarnosti,

Imajući u vidu da je potreba za posvećivanjem posebne brige za dete iznesena u Zenevskoj deklaraciji o pravima deteta iz 1924. godine i u Deklaraciji o pravima deteta koju su usvojile Ujedinjene nacije 1959. godine i priznata u Opštoj deklaraciji o pravima čoveka, u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (posebno u čl. 23. i 24), u Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (posebno u članu 10) i u statutima i odgovarajućim instrumentima specijalizovanih agencija i međunarodnih organizacija koje se bave zaštitom dece,

Imajući u vidu, kako je naznačeno u Deklaraciji o pravima deteta koju je usvojila Generalna skupština 20. novembra 1959. godine, da su "detetu, s obzirom na njegovu fizičku i mentalnu nezrelost, potrebni posebna zaštita i briga, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu, kako pre tako i posle rođenja",

Podsećajući na odredbe Deklaracije o socijalnim i pravnim principima koji se odnose na zaštitu i blagostanje dece, s posebnim osvrtom na nacionalno i međunarodno starateljstvo i usvojenje, Pravila Ujedinjenih nacija o standardnom minimumu u maloletničkom pravosuđu (Pekinška pravila) i Deklaraciju o zaštiti žena i dece u slučaju vanrednog stanja i oružanog sukoba,

Svesne da u svim zemljama sveta ima dece koja žive u vanredno teškim uslovima i da je takvoj deci neophodna posebna briga,

Uzimajući u obzir značaj tradicija i kulturnih vrednosti svakog naroda za zaštitu i skladan razvoj deteta

Svesne značaja međunarodne saradnje za poboljšanje uslova života dece u svim zemljama, posebno u zemljama u razvoju,

Saglasile su se o sledećem:

DEO I

Član 1.

Za svrhe ove konvencije, dete je ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ako se, na osnovu zakona koji se odnosi na dete, punoletstvo ne stice ranije.

Član 2.

Države članice ove konvencije poštuju i obezbeđuju prava sadržina u Konvenciji svakom detetu pod njihovom jurisdikcijom, bez ikakve diskriminacije i bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, veroispovest, političko ili drugo ubedenje, nacionalno, etničko ili socijalno poreklo, imovno stanje, onesposobljenost, rođenje ili drugi status deteta ili njegovog roditelja ili zakonitog staratelja.

Države članice preduzimaju sve potrebne mere kako bi se obezbedila zaštita deteta od svih oblika diskriminacije ili kazne zasnovane na statusu, aktivnostima, izrazenom mišljenju ili ubedenju roditelja, zakonitih staratelja ili članova porodice deteta.

Član 3.

U svim aktivnostima koje se ticu dece od primarnog znacaja su interesi deteta bez obzira na to da li ih sprovode javne ili privatne institucije za socijalnu zaštitu, sudovi, administrativni organi ili zakonodavna tela.

Drzave clanice se obavezuju da detetu obezbede takvu zaštitu i brigu koja je neophodna za njegovu dobrobit, uzimajuci u obzir prava i obaveze njegovih roditelja, zakonitih staratelja ili drugih pojedinaca koji su pravno odgovorni za dete i preduzimaju u tom cilju sve potrebne zakonodavne i administrativne mere.

Drzave clanice se staraju da institucije, sluzbe i ustanove koje su odgovorne za brigu ili zaštitu dece budu u skladu sa standardima koje su utvrdili nadležni organi, posebno u oblasti sigurnosti i zdravlja i broju i podobnosti osoblja, kao i strucnog nadzora.

Clan 4.

Drzave clanice preduzimaju sve odgovarajuce zakonodavne, administrativne i ostale mere za ostvarivanje prava priznatih u ovoj konvenciji. U vezi sa ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, drzave clanice preduzimaju takve mere maksimalno koristeći svoja raspoloziva sredstva, a gde je to potrebno, u okviru medunarodne saradnje.

Clan 5.

Drzave clanice poštuju odgovornosti, prava i duznosti roditelja ili, ako je takav slucaj, clanova šire porodice ili zajednice, kako je predvideno lokalnim obicajima, zakonskih staratelja ili drugih lica zakonski odgovornih za dete, da na nacin koji je u skladu s razvojem sposobnosti deteta obezbede, upute i usmeravaju dete u ostvarivanju njegovih prava koja su priznata u ovoj konvenciji.

Clan 6.

Drzave clanice priznaju da svako dete samim rodenjem ima pravo na zivot.

Drzave clanice obezbeduju u najvecoj mogucoj meri opstanak i razvoj deteta.

Clan 7.

Dete se prijavljuje odmah nakon rodenja i od rodenja ima pravo na ime, pravo na staranje, drzavljanstvo i, ako je to moguće, pravo da zna ko su mu roditelji i pravo na njihovo staranje.

Drzave clanice obezbeduje ostvarivanje ovih prava u skladu s nacionalnim zakonom i svojim obavezama u skladu s odgovarajucim medunarodnim instrumentima iz ove oblasti, posebno u slucajevima u kojima bi dete inace bilo apatrid.

Clan 8.

Drzave clanice se obavezuju da poštuju pravo deteta na ocuvanje svog identiteta, ukljucujuci drzavljanstvo, ime i porodicne veze, kako je to priznato zakonom, bez nezakonitog mešanja.

U slucajevima kada je dete nelegalno lišeno nekih ili svih elemenata svog identiteta, drzave clanice pružaju odgovarajucu pomoc i zaštitu kako bi mu što brže bio vracen identitet.

Clan 9.

Drzave clanice obezbeduju da nijedno dete ne bude odvojeno od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležni organi na osnovu sudskog uvida odluce, u skladu s odgovarajucim zakonom i procedurama, da je takvo razdvajanje neophodno i u najboljem interesu deteta. Takva odluka može biti neophodna u određenom slucaju, kao npr. ako roditelji zlostavljaju ili zanemaruju dete ili ako žive odvojeno pa se mora doneti odluka o mestu stanovanja deteta.

U svakom postupku, u skladu sa tackom 1, sve zainteresovane strane dobice priliku da ucestvuju u postupku i da iznesu svoje mišljenje.

Drzave clanice poštuju pravo deteta koje je odvojeno od jednog ili oba roditelja da održava licne odnose i neposredne kontakte sa oba roditelja na stalnoj osnovi, osim ako je to u suprotnosti sa najboljnim interesima deteta.

U slucajevima kada je razdvajanje posledica mere koju je preduzela drzava clanica, kao što su pritvor, zatvor, izgnanstvo, deportacija ili smrt (ukljucujuci smrt koja iz bilo kog razloga nastupi dok je na brizi drzave) jednog ili oba roditelja ili deteta, drzava clanica će, na zahtev, roditeljima, detetu ili, ako je takav slucaj, drugom clanu porodice obezbediti osnovne informacije o mestu boravka odsutnog clana/clanova porodice ako davanje takve informacije ne ide na štetu dobrobiti deteta. Drzave clanice se nadalje staraju da podnošenje takvog zahteva samo po sebi ne povlaci nikakve štetne posledice za zainteresovano lice/lica.

Clan 10.

U skladu sa obavezom drzava clanica, shodno clanu 9. tacka 1. zahteve deteta ili njegovih roditelja da ude u drzavu clanicu ili je napusti radi spajanja porodice drzave clanice rešavaju na pozitivan, human i ekspeditivan nacin. Drzave clanice, takode, obezbeduju da podnošenje takvog zahteva ne povlaci nikakve štetne posledice za podnosioca zahteva i clanove njihove porodice.

Dete ciji roditelji žive u razlicitim drzavama ima pravo da održava licne veze i neposredne kontakte sa oba roditelja na stalnoj osnovi, osim pod izuzetnim okolnostima. U tom cilju i u skladu sa obavezom drzava clanica, shodno clanu 9. tacka 2, drzave clanice poštuju prvo deteta i njegovih roditelja da napuste svaku zemlju, ukljucujuci i

sopstvenu, kao i da udu u svoju zemlju. Pravo na napuštanje svake zemlje podleže samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su potrebna radi zaštite nacionalne bezbednosti, javnog reda (ordre public), javnog zdravlja i morala ili prava i sloboda drugih i koja su u skladu sa ostalim pravima priznatim u ovoj konvenciji.

Clan 11.

Drzave članice preduzimaju mere za borbu protiv nelegalnog transfera i nevracanje dece iz inostranstva.

U tom cilju, drzave članice podsticu zaključivanje bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili pristupanje postojećim sporazumima.

Clan 12.

Drzave članice obezbeđuju detetu koje je sposobno da formira svoje sopstveno mišljenje pravo slobodnog izražavanja tog mišljenja o svim pitanjima koja se ticu deteta, s tim što se mišljenju deteta posvećuje dužna pažnja u skladu sa godinama života i zrelošću deteta.

U tu svrhu, detetu se posebno daje prilika da bude saslušano u svim sudskim i administrativnim postupcima koji se odnose na njega, bilo neposredno ili preko zastupnika ili odgovarajućeg organa, na način koji je u skladu sa proceduralnim pravilima nacionalnog zakona.

Clan 13.

Dete ima pravo na slobodu izražavanja koja obuhvata i slobodu da traži, prima i daje informacije i ideje svih vrsta, bez obzira na granice, bilo usmeno ili pismeno ili preko štampe, umetnosti ili nekog drugog medija po izboru deteta.

Ostvarivanje ovog prava može da podleže izvesnim ograničenjima, ali samo onim koja su određena zakonom i koja su neophodna:

(a) radi poštovanja prava ili ugleda drugih; ili

(b) radi zaštite nacionalne bezbednosti, ili javnog reda (ordre public), ili javnog zdravlja ili morala.

Clan 14.

Drzave članice poštuju pravo deteta na slobodu mišljenja, savesti i veroispovesti.

Drzave članice poštuju prava i dužnosti roditelja i, ako je takav slučaj, zakonitih staratelja da usmeravaju dete u ostvarivanju njegovog prava na način koji je u skladu sa razvojem njegovih sposobnosti.

Sloboda ispoljavanja veroispovesti ili ubedenja moze da podleze samo onim ogranicenjima koja su propisana zakonom i koja su neophodna radi zaštite javne sigurnosti, reda, zdravlja ili morala ili osnovnih prava i sloboda drugih.

Clan 15.

Drzave clanice priznaju prava deteta na slobodu udruzivanja i slobodu mirnog okupljanja.

Ne mogu se nametnuti nikakva ogranicenja na ostvarivanje ovih prava, osim onih koja su u skladu sa zakonom i koja se neophodna u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti ili javne sigurnosti, javnog reda (ordre public), zaštite javnog zdravlja ili morala ili zaštite prava i sloboda drugih.

Clan 16.

Ni jedno dete ne sme biti izloženo samovoljnom ili nezakonitom mešanju u njegov privatni i porodicni zivot, dom ili licnu prepisku, kao ni nezakonitim napadima na njegovu cast i ugled.

Dete ima pravo na zaštitu zakona od takvog mešanja ili napada.

Clan 17.

Drzave clanice priznaju znacajnu ulogu sredstava javnog informisanja i omogucivaju pristup deteta informacijama i materijalima iz razlicitih nacionalnih i medunarodnih izvora, posebno onih ciji je cilj unapredenje njegovog socijalnog, duhovnog i moralnog dobra i fizickog i mentalnog zdravlja. U tom cilju, drzave clanice:

- (a) podsticu sredstva javnog informisanja da šire informacije i materijale od socijalnog i kulturnog interesa za dete i u skladu sa clanom 29;
- (b) podsticu medunarodnu saradnju u proizvodnji, razmeni i širenju takvih informacija i materijala iz razlicitih kulturnih, nacionalnih i medunarodnih izvora;
- (c) podsticu objavljivanje i širenje decjih knjiga;
- (d) podsticu sredstva javnog informisanja da posvete posebnu paznju lingvisticim potrebama deteta koje pripada manjinskoj grupi ili koje je autohtonog porekla;
- (e) podsticu razvoj odgovarajucih smernica za zaštitu deteta od informacija i materijala koji štete njegovom dobru, imajući u vidu odredbe cl. 13. i 18.

Clan 18.

Drzave clanice ce uloziti sve napore kako bi se uvazavalo nacelo da oba roditelja imaju zajednicku odgovornost u podizanju i razvoju deteta. Roditelji ili, u zavisnosti od slucaja, zakoniti staratelji imaju glavnu odgovornost za podizanje i razvoj deteta. Interesi deteta su njihova osnovna briga.

Radi garantovanja i unapredivanja prava sadržanih u ovoj konvenciji, države članice pružaju roditeljima i zakonitim starateljima odgovarajuću pomoć u obavljanju dužnosti vaspitavanja deteta i obezbeđuju razvoj institucijama, objekata i službi za brigu o deci.

Države članice preduzimaju sve odgovarajuće mere kako bi obezbedile da se deca zaposlenih roditelja koriste uslugama decjih ustanova i objekata.

Clan 19.

Države članice preduzimaju sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mere radi zaštite deteta od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povreda ili zloupotrebe, zanemarivanja ili nemarnog odnosa, maltretiranja ili eksploatacije, uključujući i seksualnu zloupotrebu, dok je na brizi kod roditelja, zakonitih staratelja ili nekog drugog lica kome je poverena briga o detetu.

Takve zaštitne mere treba da obuhvate, po potrebi, efikasne postupke za ustanovljavanje socijalnih programa za obezbeđenje podrške neophodne detetu i onima kojima je poverena briga o detetu, kao i ostale oblike sprecavanja, utvrđivanja, prijavljivanja, prosledivanja, istrage, postupanja i procenja slucajeva ovde navedenog zlostavljanja deteta, po potrebi, obracaња sudu.

Clan 20.

Detete koje je privremeno ili trajno lišeno porodične sredine ili kome, u njegovom najboljem interesu, nije dozvoljeno da ostane u tom krugu ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć države.

Države članice, u skladu sa svojim nacionalnim zakonima, obezbeđuju alternativno staranje za takvo detete.

Takvo staranje treba da obuhvata, između ostalog, smeštaj u drugu porodicu, kafalah prema islamskom pravu, usvojenje ili, ako je neophodno, smeštaj u odgovarajuće ustanove za brigu o deci. Pri razmatranju rešenja, treba obratiti dužnu pažnju i na činjenicu da je poželjan kontinuitet u podizanju deteta, kao i na etničko, versko, kulturno i lingvističko poreklo deteta.

Clan 21.

Države članice koje priznaju ili dozvoljavaju sistem usvojenja obezbeđuju da najbolji interesi deteta budu odlučujući i:

(a) obezbeđuju da usvojenje deteta odobrava samo nadležni organ koji utvrđuje, u skladu sa odnosnim zakonom i procedurama i na osnovu svih relevantnih i pouzdanih informacija, da se usvojenje dozvoljava s obzirom na položaj deteta u vezi sa roditeljima, rođacima i zakonitim starateljima i, po potrebi, da su zainteresovana lica svesno dala saglasnost za usvojenje na osnovu takvog saveta koji može biti potreban;

- (b) priznaju da se međudržavno usvojenje može smatrati alternativnom mogućnošću brige o detetu ako se dete ne može smestiti u drugu porodicu ili biti usvojeno ili ako se o njemu ne može voditi briga na pogodan način u zemlji njegovog porekla;
- (c) obezbeđuju da dete na koje se odnosi međudržavno usvojenje uživa zaštitu i standarde jednake onima koji postoje u slučaju usvojenja u okviru jedne zemlje;
- (d) preduzimaju sve odgovarajuće mere kako u slučaju međudržavnog usvojenja smeštaj ne bi imao za posledicu neopravdanu finansijsku korist za one koji u tome ne učestvuju;
- (e) unapređuju, gde je to pogodno, ciljeve ovog člana zaključivanjem bilateralnih ili multilateralnih aranžmana ili sporazuma i nastoje, u tom okviru, da smeštaj deteta u drugoj zemlji izvrše nadležni organi ili tela.

Član 22.

Države članice preduzimaju odgovarajuće mere kako bi detetu koje traži status izbeglice ili koje se smatra izbeglicom, u skladu sa odgovarajućim međunarodnim ili nacionalnim zakonom i procedurama, bez obzira na to da li je dete u pratnji svojih roditelja ili nekog drugog lica ili ne, omogućile da dobije odgovarajuću zaštitu i humanitarnu pomoć u ostvarivanju prava sadržanih u ovoj konvenciji i u drugim međunarodnim instrumentima o pravima čoveka ili o humanitarnim pitanjima čije su članice pomenute države.

U tom cilju, države članice, ako smatraju za shodno, učestvuju u svim naporima Ujedinjenih nacija i drugih nadležnih međuvladinih ili nevladinih organizacija koje saraduju sa Ujedinjenim nacijama, u cilju zaštite i pružanja pomoći takvom detetu i nalaznja roditelja ili drugih članova porodice deteta izbeglice radi pribavljanja informacija neophodnih za spajanje sa njegovom porodicom. U slučajevima kada se ne mogu pronaći roditelji niti ostali članovi porodice, detetu se pruža jednaka zaštita kao i svoj drugoj deci koja su stalno ili privremeno lišena porodičnog kruga iz bilo kog razloga, kako je to navedeno u ovoj konvenciji.

Član 23.

Države članice priznaju da mentalno zaostalo ili fizički invalidno dete treba da uživa pun i dostojan život, u uslovima kojima se obezbeđuje njegovo dostojanstvo, podstiče samostalnost i olakšava aktivno učešće deteta u zajednici.

Države članice uvazavaju pravo invalidnog deteta na posebnu negu i podstiče i obezbeđivati pomoć detetu koje za to ispunjava uslove i onima koji su odgovorni za staranje o njemu, a za koju je podnesen zahtev, zavisno od raspoloživih sredstava, i koja odgovara stanju deteta i uslovima roditelja ili drugih lica koja se staraju o detetu.

Uvazavajući posebne potrebe invalidnog deteta, pomoć u skladu s tačkom 2. pruža se besplatno uvek kad je to moguće, imajući u vidu finansijska sredstva roditelja ili drugih lica koja se staraju o detetu, i koja je tako osmišljena da invalidno dete ima efikasan pristup i dobija obrazovanje, obuku, usluge zdravstvene zaštite i rehabilitacije, pripremu za zapošljavanje i mogućnost rekreacije na način koji doprinosi ostvarivanju što

potpunije društvene integracije i licnog razvoja deteta, uključujući kulturni i duhovni razvoj.

Drzave članice unapreduju, u duhu međunarodne saradnje, razmenu odgovarajućih informacija u oblasti preventivne zaštite zdravlja i medicinskog, psihološkog i funkcionalnog lečenja invalidnog deteta, uključujući širenje i dostupnost informacija u vezi sa metodama obuke u cilju rehabilitacije i stručnog osposobljavanja, kako bi se državama članicama omogućilo da poboljšaju svoje mogućnosti i veštine i prošire svoje iskustva u tim oblastima. U tom cilju, posebna pažnja poklanja se potrebama zemalja u razvoju.

Clan 24.

Drzave članice priznaju pravo deteta na najviši nivo zdravstvene i medicinske zaštite i na rehabilitaciju. Drzave članice će nastojati da ni jednom detetu ne bude uskraceno pravo na takvu zdravstvenu zaštitu.

Drzave članice će se zalagati za potpuno ostvarivanje ovog prava i, posebno, preduzimati odgovarajuće mere za:

- (a) smanjenje smrtnosti odojčadi i dece;
- (b) obezbeđenje neophodne medicinske pomoći i zdravstvene zaštite deci, s naglaskom na razvoj primarne zdravstvene zaštite;
- (c) suzbijanje bolesti i pothranjenosti, uključujući u okviru primarne zdravstvene zaštite, između ostalog primenu lako dostupne tehnologije i obezbeđujući adekvatne hranljive namirnice i čistu vodu za pice, uzimajući u obzir opasnosti i rizik zagađenja životne sredine;
- (d) obezbeđenje odgovarajuće zaštite majke pre i posle rođenja deteta;
- (e) omogućavanje svim segmentima društva, posebno roditeljima i deci, da budu informisani i da im se pruži podrška u korišćenju osnovnih znanja o zdravlju, ishrani deteta, prednostima dojenja, higijeni i higijenskim uslovima životne sredine, kao i sprečavanju nesreća;
- (f) razvoj preventivne zdravstvene zaštite, savete roditeljima i obrazovanje i pružanje usluga u vezi s planiranjem porodice.

Drzave članice preduzimaju sve efikasne i odgovarajuće mere za ukidanje tradicionalne prakse koja šteti zdravlju dece.

Drzave članice preuzimaju na sebe obavezu da unapreduju i podstiču međunarodnu saradnju u cilju postepenog postizanja potpune realizacije prava iz ovog člana. U tom pogledu, posebno će se uzeti u obzir potrebe zemalja u razvoju.

Clan 25.

Drzave članice uvazavaju pravo deteta, koje su nadležni organi zbrinuli radi staranja, zaštite ili lečenja njegovog fizičkog ili mentalnog zdravlja, na periodične provere lečenja koje se obezbeđuje detetu i svih ostalih okolnosti od značaja za njegovo zbrinjavanje.

Clan 26.

Drzave clanice uvazavaju pravo svakog deteta da koristi socijalnu zaštitu, ukljucujuci socijalno osiguranje, i preduzimaju sve mere neophodne za puno ostvarivanje tog prava u skladu s nacionalnim zakonima.

Ove povlastice treba da budu priznate, ako to dogovara, uzimajuci u obzir sredstva i uslove deteta i lice koja su odgovorna za izdrzavanje deteta, kao i sve ostale uslove znacajne za zahteve za povlastice koje podnese dete ili koji se podnesu u njegovo ime.

Clan 27.

Drzave clanice priznaju pravo svakog deteta na zivotni standard primeren fizickom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju deteta.

Roditelj(i) ili druga lica odgovorna za dete imaju prvenstveno odgovornost da, u okviru svojih sposobnosti i finansijskih mogucnosti, obezbede zivotne uslove potrebne za razvoj deteta.

Drzave clanice, u skladu s nacionalnim uslovima i svojim mogucnostima, preduzimaju odgovarajuce mere za pomoc roditeljima i drugim licima odgovornim za dete, radi ostvarivanja ovog prava i, u slucaju potrebe, obezbeduju materijalnu pomoc i programe potpore, posebno u pogledu ishrane, odece i stanovanja.

Drzave clanice preduzimaju sve odgovarajuce mere kako bi obezbedile da dete dobija izdrzavanje od roditelja ili drugih lica koja su finansijski odgovorna za dete, kako u okviru drzave clanice tako i iz inostranstva. Posebno, ako lice koje je finansijski odgovorno za dete ne zivi u istoj drzavi u kojoj i dete, drzave clanice podsticu pristupanje međunarodnim sporazumima, odnosno zaključenje takvih sporazuma, kao i drugih odgovarajucih aranžmana.

Clan 28.

Drzave clanice priznaju pravo deteta na obrazovanje i, radi postepenog ostvarenja tog prava na osnovu jednakih mogucnosti, posebno:

- (a) proglašavaju osnovno obrazovanje obaveznim i besplatnim za sve;
- (b) podsticu razvoj razlicitih oblika srednjoškolskog obrazovanja, ukljucujuci opšte i strucno obrazovanje, koje je dostupno svoj deci i preduzimaju odgovarajuce mere kao što su uvođenje besplatnog obrazovanja i pružanje finansijske pomoci u slucaju potrebe;
- (c) svima omogucavaju sticanje visokog obrazovanja na osnovu sposobnosti, koristeći prikladna sredstva;
- (d) svoj deci stavljaju na raspolaganje obrazovne i strucne informacije i usluge profesionalne orijentacije;
- (e) preduzimaju mere za podsticanje redovnog pohanjanja škole i smanjenje ispisivanja iz škole.

Drzave clanice preduzimaju sve odgovarajuce mere kako bi se disciplina koja se odnose na obrazovanje, posebno radi doprinosa eliminaciji neznanja i nepismenosti u svetu i olakšanja pristupa nauci, tehnickom znanju i savremenim metodama nastave. U tom pogledu, posebna paznja se poklanja potrebama zemalja u razvoju.

Clan 29.

Drzave clanice saglasne su da obrazovanje deteta treba da bude usmereno na:

- (a) razvoj licnosti deteta i razvoj obdarenosti i mentalnih i fizickih sposobnosti do krajnjih granica;
- (b) razvoj poštovanja prava coveka i osnovnih sloboda, kao i poštovanja principa sadrzanih u Povelju Ujedinjenih nacija;
- (c) razvoja poštovanja roditelja deteta, njegovo kulturnog identiteta, jezika i vrednosti, nacionalnih vrednosti zemlje u kojoj dete zivi i zemlje iz koje ono potice, kao i civilizacija koje su razlicite od njegove;
- (d) pripremu deteta za odgovoran zivot u slobodnom društvu, u duhu razumevanja, mira, tolerancije, jednakosti polova i prijateljstva medu svim narodima, etnickim, nacionalnim i verskim grupama i licima autohtonog porekla;
- (e) razvoj poštovanja prirodne sredine.

Ni jedna odredba ovog clana, kao ni clana 28. ne sme se tumaciti tako da se ogranicava sloboda pojedinaca i tela da osnivaju i upravljaju obrazovnim ustanovama, imajući uvek u vidu poštovanje principa izlozenih u tacku 1. ovog clana i pod uslovom da je obrazovanje u takvim institucijama u skladu sa minimalnim standardima koje moze propisati drzava.

Clan 30.

U onim drzavama u kojima postoje etnicke, verske ili jezicke manjine ili lica autohtonog porekla, dete koje pripada takvoj manjini ili je autohtonog porekla ne sme biti lišeno prava, u zajednici sa ostalim pripadnicima grupe, na svoju kulturu, ispovedanje svoje vere i vršenje verskih obreda ili upotrebu svoj jezika.

Clan 31.

Drzave clanice priznaju pravo deteta na odmor i slobodno vreme, na igru i rekreaciju koja odgovara uzrastu deteta i slobodno učešće u kulturnom zivotu i umetnosti.

Drzave clanice poštuju i unapreduju pravo deteta na puno učešće u kulturnom i umetnickom zivotu i podsticu pružanje odgovarajucih i jednakih mogucnosti za kulture, umetnicke, rekreativne i slobodne aktivnosti.

Clan 32.

Drzave clanice priznaju pravo deteta na zaštitu od ekonomske eksploatacije i rada na poslu koji moze biti opasan ili ometati obrazovanje deteta ili štetiti zdravlju deteta, odnosno njegovom fizickom, mentalnom, duhovnom, moralnom ili socijalnom razvoju.

Drzave clanice preduzimaju zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mere za primenu odredaba ovog clana. U tom cilju, a imajući u vidu odgovarajuće odredbe drugih međunarodnih instrumenata, države članice posebno:

- (a) određuju minimalnu starost za zapošljavanje;
- (b) obezbeđuju regulisanje radnog vremena i uslova rada;
- (c) određuju odgovarajuće kazne ili druge sankcije kako bi se osigurale efikasna primena odredaba ovog clana.

Clan 33.

Drzave clanice preduzimaju sve odgovarajuće mere, uključujući zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mere, za zaštitu dece od nelegalne upotrebe opojnih droga i psihotropnih supstanci, kako je definisano odgovarajućim međunarodnim ugovorima, i za sprečavanje korišćenja dece u nelegalnoj proizvodnji i trgovini tim supstancima.

Clan 34.

Drzave clanice obavezuju se da zaštite dete od svih oblika seksualnog izrabljivanja i seksualne zloupotrebe. U tom cilju, države članice posebno preuzimaju sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mere za sprečavanje:

- (a) navodenja ili prisiljavanja deteta da učestvuje u nezakonitim seksualnim aktivnostima;
- (b) eksploatorskog korišćenja dece u prostituciji ili drugim nezakonitim seksualnim radnjama;
- (c) eksploatorskog korišćenja dece u pornografskim predstavama i časopisima.

Clan 35.

Drzave clanice preduzimaju sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mere za sprečavanje nasilnog odvođenja, prodaje ili trgovine decom u bilo kom cilju i u bilo kom obliku.

Clan 36.

Drzave clanice štite dete od svih drugih oblika eksploatacije štetne za dete.

Clan 37.

Drzave clanice obezbeđuju da:

- (a) ni jedno dete ne bude izloženo mučenju ili drugim okrutnim, neljudskim ili ponižavajućim postupcima ili kazni. Smrtna kazna i doživotna robija bez mogućnosti

puštanja na slobodu ne može se izreći za krivična dela koja su učinila lica mlada od osamnaest godina;

(b) ni jedno dete ne može biti lišeno slobode nezakonito ili samovoljno. Hapšenje, pritvor ili zatvor za dete mora biti u skladu sa zakonom i koristiti se samo kao poslednja moguća mera i za najkraće moguće vreme;

(c) sa detetom lišenim slobode postupa se tako što se poštuje dostojanstvo ljudske ličnosti, kao i na način kojim se uzimaju u obzir potrebe lica njegovih godina. Svako dete lišeno slobode odvaja se od odraslih, osim ako se ne smatra da je to u najboljem interesu deteta i ima pravo da održava kontakt sa svojom porodicom preko pisama i poseta, osim u izuzetnim slučajevima;

(d) svako dete lišeno slobode ima pravo na hitnu pravnu i drugu odgovarajuću pomoć, pravo da pred sudom ili drugim nadležnim nezavisnim i nepristrasnim organom postavi pitanje zakonitosti lišavanja slobode, kao i pravo na hitnu odluku o tom pitanju.

Clan 38.

Države članice obavezuju se da poštuju i obezbede poštovanje pravila međunarodnog humanitarnog prava koja se primenjuju na njih u oružanim sukobima, a koja se odnose na dete.

Države članice preduzimaju sve praktično izvodljive mere kako lica koja još nisu navršila petnaest godina života ne bi neposredno učestvovala u sukobima.

Države članice se uzdržavaju od regrutovanja u oružane snage lica koja još nisu navršila petnaest godina života. Pri regrutovanju onih lica koja su navršila petnaest godina života ali ne osamnaest države članice nastoje da daju prednost najstarijama.

U skladu sa obavezama na osnovu međunarodnog humanitarnog prava da štite civilno stanovništvo u oružanim sukobima, države članice preduzimaju sve praktično izvodljive mere kako bi obezbedile zaštitu i brigu o deci pogođenoj oružanim sukobom.

Clan 39.

Države članice preduzimaju sve odgovarajuće mere za bolji fizički i psihicki oporavak i socijalnu reintegraciju deteta koje je žrtva nekog oblika zanemarivanja, eksploatacije, zloupotrebe, mučenja ili nekog drugog oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja ili oružanih sukoba. Takav oporavak i reintegracija se odvijaju u sredini koja podstiče zdravlje, samopoštovanje i dostojanstvo deteta.

Clan 40.

Države članice priznaju pravo svakog deteta za koje se tvrdi ili koje je optuženo ili za koje je priznato da je prekršilo krivični zakon da se s njim postupa na način kojim se podstiče njegovo osećanje dostojanstva i vrednosti, što jaca njegovo poštovanje prava čoveka i osnovne slobode drugih i pri čemu se uzimaju u obzir uzrast deteta i želja da se poboljša njegova reintegracija i da ono preuzme konstruktivnu ulogu u društvu.

U tom cilju i imajući u vidu odgovarajuće odredbe međunarodnih instrumenata, države članice posebno obezbeđuju da se:

(a) ni za jedno dete neosnovano ne tvrdi, da ne bude optuzeno ili da ne prizna da je prekršilo krivični zakon zbog dela ili propusta koji nisu zabranjeni nacionalnim ili međunarodnim zakonima u vreme kada su učinjeni;

(b) svakom detetu za koje se tvrdi ili koje je optuzeno za kršenje krivičnog zakona daju bar sledeće garancije:

(i) da se smatra nevinim dok se krivica ne dokaze po zakonu;

(ii) da bude odmah i direktno obavешteno o optuzbama protiv njega i ukoliko je potrebno njegovih roditelja ili zakonskih staratelja i da ima pravnu ili drugu odgovarajuću pomoć u pripremi prezentiranja svoje odbrane;

(iii) da se postupak vodi bez zakašnjenja od strane nadležnog nezavisnog i nepristrasnog organa ili sudskog tela, u pravicom saslušanju u skladu sa zakonom, u prisustvu pravne ili druge odgovarajuće pomoći, i osim ukoliko se ne smatra da to nije u interesu deteta, posebno uzimajući u obzir njegove godine, ili položaj njegovih roditelja ili zakonskih staratelja;

(iv) da ne bude prisiljeno da svedoci ili da prizna krivicu; da se ispituju ili da budu ispitani svedoci druge strane i da se obezbedi učešće i ispitivanje njegovih svedoka pod jednakim uslovima;

(v) da ukoliko se smatra da je prekršilo krivični zakon, ovu odluku i svaku dosudenu meru koja iz toga proizilazi, ponovo razmatra viši, nadležni, nezavisni i nepristrasni organ ili sudsko telo u skladu sa zakonom;

(vi) da ima besplatnu pomoć prevodioca ukoliko dete ne može da razume ili ne govori jezik koji se koristi;

(vii) da se poštuje njegova privatnost na svim nivoima postupka.

Države potpisnice će nastojati da podstiču donošenje zakona, postupaka, uspostavljanje organa i ustanova primenljivih na decu za koju se tvrdi, koja su optuzena i za koju se smatra da su prekršili krivični zakon, a posebno:

(a) utvrđivanje najniže starosti ispod koje deca ne mogu biti smatrana sposobnim za kršenje krivičnog zakona;

(b) kadgod je moguće i poželjno, mere za postupanje sa takvom decom, bez pribegavanja sudskom postupku, s tim da ljudska prava i zakonska zaštita budu u potpunosti poštovana.

Raznolikost raspoloživih mogućnosti kao što su briga, savetovanja, nadzor; pravno zastupanje; uslovno kaznjavanje; prihvati; obrazovanje i programi stručnog usmeravanja i druge mogućnosti institucionalne brige bice na raspolaganju da bi se obezbedilo da se sa decom postupa na način koji odgovara njihovom dobru i koji je proporcijalan i okolnostima i učinjenom delu.

Clan 41.

Ni jedna odredba ove konvencije neće uticati na bilo koje druge odredbe koje više doprinose ostvarivanju prava deteta, a koje se eventualno nalaze:

- (a) u zakonima drzave clanice ili
- (b) u medunarodnom pravu koje ta drzava primenjuje.

DEO II

Clan 42.

Drzave clanice obavezuju se da s principima i odredbama Konvencije što šire i na odgovarajuci i aktivan nacin upoznaju kako odrasla lica tako i decu.

Clan 43.

Radi razmatranja postignutog napretka drzava clanica u izvršavanju obaveza preuzetih na osnovu ove konvencije, osniva se Komitet za prava deteta koju vrši funkcije navedene u daljem tekstu.

Komitet sacinjava osamnaest (Napomena: broj "deset" izmenjen na broj "osamnaest" Amandmanom usvojenim 12. dec. 1995. god. i potvrđen od strane Jugoslavije - "Medunarodni ugovori", br. 2/1997) eksperata visokih moralnih kvaliteta i priznate kompetentnosti u oblasti na koju se odnosi ova konvencija. Clanove Komiteta biraju drzave clanice iz redova svojih drzavljana i oni obavljaju svoje duznosti u licnom svojstvu, pri cemu se vodi racuna o podjednakoj geografskoj zastupljenosti, kao i o glavnim pravnim sistemima.

Clanovi Komiteta biraju se tajnim glasanjem sa liste lica koja nominuju drzave clanice. Svaka drzava clanica moze nominovati jedno lice iz redova svojih drzavljana.

Prvi izbori za Komitet odrzavaju se najkasnije šest meseci nakon datuma stupanja na snagu ove konvencije, a nakon toga svake druge godine. Najmanje cetiri meseca pre datuma svih izbora, generalni sekretar Ujedinjenih nacija upucuje pismo drzavama clanicama pozivajuci ih da podnesu svoje nominacije u roku od dva meseca. Generalni sekretar nakon toga priprema listu svih tako nominovanih lica prema abecednom redu, naznacavajuci i drzave clanice koje su ih nominovale i podnosi je drzavama clanica ove konvencije.

Izbori se odrzavaju na sastancima drzava clanica koje saziva generalni sekretar u sedistu Ujedinjenih nacija. Na tim sastancima na kojima kvorum cine dve trecine drzava clanica, u Komitet se biraju lica koja dobijaju najveći broj glasova i apsolutnu vecinu glasova predstavnika drzava clanica koji su prisutni i koji glasaju.

Clanovi Komiteta biraju se na period od cetiri godine. Mogu se ponovo birati ako budu ponovo nominovani. Mandat petorice clanova izabranih na prvim izborima istice nakon dve godine. Odmah nakon prvih izbora, imena te petorice clanova zrebom utvrđuje predsedavajuci sastanka.

Ako neki član Komiteta umre ili podnese ostavku ili izjavi da iz nekog drugog razloga ne može više da obavlja dužnosti u Komitetu, država članica koja je nominovala tog člana imenuje drugog eksperta iz reda svojih državljana na isto mesto za preostali deo mandata u zavisnosti od odobrenja Komiteta.

Komitet utvrđuje svoj poslovnik.

Komitet bira svoje funkcionere na period od dve godine.

Sastanci Komiteta obično se održavaju u sedištu Ujedinjenih nacija ili u nekom drugom pogodnom mestu koje odredi Komitet. Komitet se obično sastaje jednom godišnje. Dužina trajanja sastanka Komiteta određuje se i, po potrebi, preispituje na sastanku država članica ove konvencije, u zavisnosti od saglasnosti Generalne skupštine.

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija obezbeđuje potrebno osoblje i uslove za efikasno obavljanje funkcija Komiteta na osnovu ove konvencije.

Uz saglasnosti Generalne skupštine, članovi Komiteta osnovanog na osnovu ove konvencije primaju platu iz sredstva Ujedinjenih nacija pod uslovima koje odredi Skupština.

Član 44.

Države članice obavezuju se da Komitetu preko generalnog sekretara Ujedinjenih nacija podnose izveštaje o merama koje su usvojile, a koje doprinose ostvarivanju prava koja su ovde priznata, kao i o napretku postignutom u ostvarivanju tih prava;

- (a) u roku od dve godine od stupanja Konvencije na snagu u državama članicama;
- (b) nakon toga, svakih pet godina.

U izveštajima pripremljenim u skladu s ovim članom ukazuje se na faktore i teškoće, ako ih ima, koji utiču na stepen ostvarivanja obaveza po ovoj konvenciji. Izveštaji treba da sadrže dovoljno informacija na osnovu kojih će Komitet imati potpun uvid u primenu Konvencije u odnosnoj zemlji.

Država članica koja je podnela sveobuhvatan prvi izveštaj Komitetu ne mora u svojim narednim izveštajima koji se podnose u skladu s tačkom 1(b) ponavljati osnovne informacije koje je prethodno već dala.

Komitet može zatražiti od država članica dodatne informacije koje se odnose na primenu Konvencije.

Komitet podnosi Generalnoj skupštini, preko ekonomskog i socijalnog saveta, svake dve godine izveštaj o svojim aktivnostima.

Države članice stavljaju izveštaje na uvid javnosti u svojim zemljama.

Clan 45.

Radi podsticanja efikasne primene Konvencije i ohrabrivanja medunarodne saradnje u oblasti o kojoj je rec u ovoj konvenciji.

(a) specijalizovane agencije, UNICEF i drugi organi Ujedinjenih nacija imaju pravo na prisustvo svog predstavnika prilikom razmatranja primene onih odredaba ove konvencije koje su u njihovoj nadležnosti. Komitet moze pozvati specijalizovane agencije, UNICEF i druge organe Ujedinjenih nacija da podnesu izveštaje o primeni Konvencije u oblastima koje su u okviru njihovih aktivnosti;

(b) Komitet, ako smatra za shodno, dostavlja specijalizovanim agencijama, UNICEF-u i drugim nadleznim telima izveštaje drzava clanica koji sadrže zahtev ili ukazuju na potrebu za strucnim savetima ili pomoci, zajedno sa eventualnim zapazanjima i predlozima u vezi s tim molbama ili potrebama;

(c) Komitet moze dati preporuku Generalnoj skupštini da zamoli generalnog sekretara da u ime Komiteta preduzme studije o konkretnim pitanjima koja se odnose na pravo deteta;

(d) Komitet moze davati predloge i opšte preporuke koje se zasnivaju na informacijama primljenim u skladu sa cl. 44. i 45. ove konvencije. Takvi predlozi i opšte preporuke dostavljaju se zainteresovanim drzavama clanicama, a Generalna skupština se o njima obaveštava uz eventualne komentare drzava clanica.

DEO III

Clan 46.

Ova konvencija je otvorena za potpisivanje svim drzavama.

Clan 47.

Konvencija podleze ratifikaciji. Ratifikacioni instrumenti se deponuju kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Clan 48.

Ova konvencija ostaje otvorena za pristupanje svim drzavama. Instrumenti o pristupanju deponuju se kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Clan 49.

Ova konvencija stupa na snagu tridesetog dana od datuma deponovanja dvadesetog ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Za svaku drzavu koja ratifikuje Konvenciju ili joj pristupi nakon deponovanja dvadesetog ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju, Konvencija stupa na snagu

tridesetog dana od datuma deponovanja ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju.

Clan 50.

Svaka drzava clanica moze predloziti amandman i podneti ga generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar nakon toga dostavlja predlozeni amandman drzavama clanicama uz molbu da naznace da li su za konferenciju drzava clanica radi razmatranja i glasanja o predlozima. U slucaju da se u roku od cetiri meseca od datuma dostavljanja takvog amandmana najmanje jedna trecina drzava clanica izjasni za konferenciju, generalni sekretar saziva konferenciju pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Svi amandmani koje usvoji vecina drzava clanica koje su prisutne i koje glasaju na konferenciji, podnose se na odobrenje Generalnoj skupštini.

Amandman usvojen u skladu s tackom (1) ovog clana stupa na snagu nakon odobrenja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija i prihvatanja od strane dve trecine drzava clanica.

Kada stupi na snagu, amandman postaje obavezan za one drzave clanice koje su ga prihvatile, a ostale drzave clanice i dalje obavezuju odredbe ove konvencije i svi eventualni amandmani prihvaceni ranije.

Clan 51.

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija prima i dostavlja svim drzavama tekst o rezervama koje izraze drzave u vreme ratifikacije ili pristupanja.

Rezerva koja nije u skladu s ciljem i namenom ove konvencije nije dozvoljena.

Rezerve se mogu povuci u bilo koje vreme pismenim obaveštenjem upucenim generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija, koji o tome obaveštava sve drzave. Takvo obaveštenje stupa na snagu na dan kada ga primi generalni sekretar.

Clan 52.

Drzava clanica moze otkazati ovu konvenciju pismenim obaveštenjem generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Otkaz stupa na snagu godinu dana nakon što generalni sekretar primi ovo obaveštenje.

Clan 53.

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija je određen za depozitara Konvencije.

Clan 54.

Original ove konvencije, čiji su tekstovi na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku podjednako verodostojni, deponuje se kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Potvrđujući navedeno, potpisnici za to propisno ovlašćeni, potpisali su ovu konvenciju.

Clan 3.

Prilikom deponovanja ratifikacionog instrumenta Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija stavlja sledeću rezervu, u smislu člana 51. tačka 1. Konvencije:

Nadležni organi (organi starateljstva) Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije mogu, u smislu člana 9. tačka 1. Konvencije, donositi odluku o oduzimanju prava roditelja na čuvanje i vaspitanje deteta bez prethodnog sudskog uvida, u skladu sa unutrašnjim zakonodavstvom SFRJ.

Clan 4.

O sprovođenju ovog zakona staraće se savezni organ uprave nadležan za poslove rada, zdravstva, boračkih pitanja i socijalne pomoći.

Clan 5.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu SFRJ" - Međunarodni ugovori.

AMANDMAN NA ČLAN 43. STAV 2. KONVENCIJE ("Službeni list SRJ" Međunarodni ugovori, broj 2/97)

Clan 1.

Potvrđuje se Amandman na član 43. stav 2. Konvencije o pravima deteta, usvojen 12. decembra 1995. godine u Njujorku, na Konferenciji zemalja članica Konvencije o pravima deteta, u originalu na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku.

Clan 2.

Tekst Amandmana u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na srpski jezik glasi:

"Amandman na član 43. stav 2. Konvencije o pravima deteta

Usvojeno na Konferenciji zemalja članica 12. decembra 1995. godine:

"Odlucuje da usvoji amandman na clan 43. stav 2. Konvencije o pravima deteta, zamenjujuci rec "deset" recju "osamnaest""

Clan 3.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Sluzbenom listu SRJ" - Medunarodni ugovori.

FAKULTATIVNI PROTOKOL ("Sluzbeni list SRJ - Medunarodni ugovori", br. 7/2002)

FAKULTATIVNI PROTOKOL O PRODAJI DECE, DECJOJ PROSTITUCIJI I DECJOJ PORNOGRAFIJI, UZ KONVENCIJU O PRAVIMA DETETA

Drzave ugovornice ovog Protokola

Imajuci u vidu da bi, radi daljeg postizanja ciljeva Konvencije o pravima deteta i sprovođenja njenih odredaba, a posebno clanova 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35. i 36. bilo prikladno da se prošire mere koje drzave ugovornice treba da preduzmu kako bi garantovale zaštitu deteta od prodaje dece, decje prostitucije i decje pornografije,

Imajuci takode u vidu da Konvencija o pravima deteta priznaje pravo deteta da bude zašticeno od ekonomskog iskorišćavanja i od obavljanja bilo kog rada koji bi mogao da bude opasan ili bi ometao školovanje deteta ili bi bio štetan po zdravlje deteta ili fizicki, mentalni, duhovni, moralni ili društveni razvoj deteta,

Teško zabrinute ozbiljnom i rastucom medunarodnom trgovinom dece u svrhu prodaje dece, decje prostitucije i decje pornografije,

Duboko zabrinute raširenom i kontinuiranom praksom seksualnog turizma, koji decu cini posebno ranjivom, buduci da ta praksa neposredno podstice prodaju dece, decju prostituciju i decju pornografiju,

Prihvatajuci da je jedan broj posebno ranjivih grupa, ukljucujuci zensku decu, izlozen vecem riziku seksualnog iskorišćavanja i da su zenska deca neproporcijalno zastupljena medu seksualno iskorišćavanim,

Zabrinute zbog sve vece dostupnosti decje pornografije na Internetu i u drugim tehnologijama i razvoj podsecajuci na Konferenciju o borbi protiv decje pornografije na Internetu, odrzanoj u Becu 1999. godine, a posebno na njen zakljucak kojim poziva na univerzalnu inkriminaciju proizvodnje, distribucije, izvoza, prenosa, uvoza, namernog posedovanja i reklamiranja decije pornografije, i naglašavajući znacaj tešnje saradnje i partnerstva između vlada i Internet industrije,

Verujuci da ce ukidanje prodaje dece, decje prostitucije i decje pornografije biti lakše ako se usvoji holisticki pristup, uz naglašavanje faktora koji tome doprinose, ukljucujuci

nedovoljnu razvijenost, siromaštvo, privredne disparitete, nejednaku društveno-ekonomsku strukturu, nefunkcionalne porodice, nedostatak obrazovanja, migraciju iz sela u grad, diskriminaciju među polovima, neodgovorno seksualno ponašanje odraslih, štetne tradicionalne običaje, oružane sukobe i trgovinu dece,

Verujući isto tako da su potrebni napor za jačanje svesti javnosti kako bi se smanjila potražnja za prodajom dece, decjom prostitucijom i decjom pornografijom i verujući dalje u značaj globalnog partnerstva među svim civilizacijama kao i boljeg sprovođenja zakona na nacionalnom nivou,

Imajući u vidu odredbe međunarodnih pravnih dokumenata relevantnih za zaštitu dece, uključujući Hašku konvenciju o zaštiti dece i saradnji u vezi sa međunarodnim usvojenjem, Hašku konvenciju o građanskim aspektima međunarodne otmice deteta. Hašku konvenciju o jurisdikciji, primenjivom pravu, priznavanju, sprovođenju i saradnji u pogledu roditeljske odgovornosti i mera za zaštitu dece i Konvenciju Međunarodne organizacije rada br. 182. o zabrani i hitnoj akciji za suzbijanje najtežih oblika decjeg rada,

Ohrabrene ogromnom podrškom Konvencije o pravima deteta, što pokazuje široko opredeljenje koje postoji za unapređenje i zaštitu prava deteta,

Prihvatajući značaj sprovođenja odredaba Programa akcije za sprečavanje prodaje dece, decje prostitucije i decje pornografije i Deklaracije i Agende za akciju usvojenih na Svetskom kongresu protiv komercijalnog seksualnog iskorišćavanja dece, u Stokholmu od 27-31. avgusta 1996. godine, i drugih relevantnih odluka i preporuka odgovarajućih međunarodnih tela.

Posvećujući dužnu pažnju značaju tradicija i kulturnih vrednosti svakog naroda za zaštitu i skladan razvoj deteta,

Saglasile su se o sledećem:

Član 1.

Države ugovornice će zabraniti prodaju dece, decju prostituciju i decju pornografiju, kao što je predviđeno ovim Protokolom.

Član 2.

U smislu ovog Protokola:

- a) prodaja dece podrazumeva bilo koju radnju ili transakciju kojim bilo koje lice ili grupa lica prebacuje neko dete nekom drugom za novcanu ili bilo koju drugu naknadu;
- b) decja prostitucija podrazumeva korišćenje dece u seksualnim aktivnostima za novcanu ili bilo koju drugu naknadu;
- c) decja pornografija podrazumeva bilo kakvo predstavljanje, bilo kojim sredstvom, deteta u stvarnim ili simuliranim eksplicitnim seksualnim aktivnostima ili bilo kakvo

predstavljanje seksualnih delova tela (primarnih i seksualnih organa deteta), prvenstveno u seksualne svrhe.

Clan 3.

1. Svaka drzava ugovornica ce obezbediti, kao minimum, da sledece radnje i delatnosti budu u punoj meri obuhvaceni njenim krivicnim ili kaznenim zakonom, bez obzira da li su takva dela izvršena u zemlji ili transnacionalno, odnosno na individualnoj ili organizovanoj osnovi:

a) U kontekstu prodaje dece kao što je definisano u clanu 2:

(i) Nudenje, isporuka ili prihvatanje, bilo kojim sredstvima, nekog deteta u svrhu; a. seksualnog iskorišćavanja deteta; b. prebacivanja organa deteta radi ostvarivanja profita; c. korišćenje deteta za prinudni rad;

(ii) Neodgovarajuće navodenje, od strane posrednika, na pristanak da se usvoji neko dete kršenjem vazecih medunarodnih instrumenata o usvajanju;

b) Nudenje, dobijanje, nabavljanje ili obezbeđivanje deteta za potrebe decje prostitucije kao što je definisano u clanu 2;

c) Proizvodnja, distribucija, širenje, uvoz, izvoz, nudenje, prodaja ili posredovanje, u gornje svrhe, decje pornografije kao što je definisano u clanu 2.

2. Zavisno od odredaba nacionalnog zakona drzave ugovornice, isto ce vaziti i za pokušaj da se izvrši bilo koje od navedenih dela, kao i za saucestvovanje ili učešće u bilo kom od navedenih dela.

3. Svaka drzava ugovornica ce na takva dela primenjivati odgovarajuće kazne koje uzimaju u obzir njihovu tešku prirodu.

4. Zavisno od odredaba svog nacionalnog zakona, svaka drzava ugovornica preduzeće mere, tamo gde je to odgovarajuće, da utvrdi odgovornost pravnih lica za dela utvrđena u stavu 1. ovog clana. Zavisno od pravnih principa drzave ugovornice, takva odgovornost pravnih lica može biti krivicna, gradanska ili upravna.

5. Drzave ugovornice preduzeće sve odgovarajuće pravne i upravne mere kako bi obezbedile da sva lica uključena u usvajanje deteta postupe u skladu sa vazecim medunarodnim pravnim dokumentima.

Clan 4.

1. Svaka drzava ugovornica preduzeće potrebne mere kako bi se utvrdila njena nadležnost nad delima pomenutim u clanu 3, stav 1, kada se ta dela cine na njenoj teritoriji, brodu ili u avionu registrovanim u toj drzavi.

2. Svaka drzava ugovornica ce preduzimati potrebne mere kako bi se utvrdila njena nadležnost nad delima pomenutim u clanu 3. stav 1, u sledecim slucajevima:

a) Kada je navedeni izvršilac drzavljanin te drzave ili lice koje ima prebivalište na njenoj teritoriji;

b) Kada je zrtva drzavljanin te drzave.

3. Svaka drzava ugovornica ce takode preduzimati potrebne mere kako bi se utvrdila nadleznost nad gore pomenutim delima kada je navodni izvršilac prisutan na njenoj teritoriji i ona ga ne izruci nekoj drugoj drzavi ugovornici na osnovu toga što je delo izvršno jedan od njenih drzavljana.

4. Ovaj protokol ne isključuje bilo koju krivicnu nadleznost u skladu sa domacim zakonom.

Clan 5.

1. Smatrace se da su dela iz clana 3. stav 1, podložna ekstradiciji po svim ugovorima o ekstradiciji koji postoje između drzava ugovornica i bice uključena kao dela koja podlezu ekstradiciji, u svaki ugovor o ekstradiciji naknadno zaključen između njih, u skladu sa uslovima u tim ugovorima.

2. Ako neka drzava ugovornica koja uslovljava ekstradiciju postojanjem ugovora dobije zahtev za ekstradiciju od neke druge drzave ugovornice sa kojom nema ugovor o izrucenju, ona moze smatrati ovaj Protokol pravnim osnovom za izrucenje u pogledu takvih dela. Ekstradicija podleze uslovima predvidenim zakonom zamoljene drzave.

3. Drzave ugovornice koje ekstradiciju ne uslovljavaju ostojanjem ugovora, priznace da takva dela povlace ekstradiciju između njih, zavisno od uslova predvidenih zakonom zamoljene drzave.

4. Ovakva dela ce se, u cilju ekstradicije između drzava ugovornica, smatrati pocinjenim ne samo na mestu izvršenja nego i na teritorijama drzava od kojih se trazi da utvrde svoju nadleznost u skladu sa clanom 4.

5. Ako se zahtev za ekstradiciju uputi povodom dela opisanih u clanu 3. stav 1, i zamoljena drzava ugovornica ne izruci ili neće da izruci izvršioca na osnovu njegovog drzavljanstva, ta drzava ce preduzeti odgovarajuće mere da preda slucaj svojim nadleznim organima u cilju gonjenja.

Clan 6.

1. Drzave ugovornice ce pružiti jedna drugoj najveću meru pomoci u vezi sa istraznim radnjama ili krivicnim postupkom, odnosno postupkom za ekstradiciju u vezi sa delima navedenim u clanu 3. stav 1, uključujući pomoc o prihvatanju dokaza koji su im na raspolaganju, a neophodni su za postupak.

2. Drzave ugovornice ce izvršavati svoje obaveze iz stava 1. ovog clana u skladu sa svim postojećim ugovorima ili drugim aranžmanima o uzajamnoj pravnoj pomoci između njih. U odsustvu takvih ugovora ili aranžmana, drzave ugovornice ce jedna drugoj pružiti pomoc u skladu sa svojim unutrašnjim pravom.

Clan 7.

Drzave ugovornice ce, zavisno od odredaba svog nacionalnog prava:

a) Preduzimati mere da obezbede zaplenu i konfiskaciju, primereno okolnostima, sledeceg:

(i) robe, kao što su materijali, sredstva i druge instrumentalije koje se koriste da bi se izvršila ili omogućila dela iz ovog Protokola;

(ii) prihoda ostvarenih ovim delima;

b) Izvršiti zahteve neke druge drzave ugovornice za zaplenu ili konfiskaciju roba ili prihoda pomenutih u tacki a(i) i (ii);

c) Preduzeti mere koje imaju za cilj zatvaranje, privremeno ili trajno, prostorija korišćenih da bi se izvršila takva dela.

Clan 8.

1. Drzave ugovornice ce usvojiti odgovarajuće mere za zaštitu prava i interesa dece zrtava postupaka zabranjenih ovim Protokolom u svim fazama krivicnog postupka, narocito:

a) priznavanjem ranjivost dece zrtava i prilagodavanjem postupaka kako bi se priznale njihove posebne potrebe, ukljucujuci njihove posebne potrebe kad se pojavljuju u svojstvu svedoka;

b) obaveštavanjem dece zrtava o njihovim pravima, njihovoj ulozi i obimu, vremenskom rasporedu i napredovanju postupka i ishod njihovih slucajeva;

c) dopuštanjem da se predstave i razmotre gledišta, potrebe i preokupacije dece zrtava, u postupku u kom su pogodeni njihovi licni interesi, na nacin koji je u skladu sa pravilima nacionalnog procesnog prava;

d) obezbedivanjem odgovarajucih usluga podrške dece zrtava tokom citavog pravnog postupka;

e) zaštitom, kada je to odgovarajuće, privatnosti i identiteta dece zrtava i preduzimanjem mera u skladu sa nacionalnim pravom kako bi se izbeglo nepodesno širenje informacija koje bi mogle dovesti do identifikovanja dece zrtava;

f) obezbedivanjem, u odgovarajucim slucajevima, bezbednosti dece zrtava, kao i njihovih porodica i svedoka koji svedoce sa njihove strane, od zastrašivanja i odmazde;

g) izbegavanjem nepotrebnog odlaganja razmatranja slucajeva i izvršavanja naloga ili odluka o davanju obeštećenja deci zrtvama.

2. Drzave ugovornice ce obezbediti da neizvesnost u pogledu stvarnog uzrasta zrtve ne spreći pokretanje krivicne istrage, ukljucujuci istrazne radnje usmerene na utvrđivanje uzrasta zrtve.

3. Drzave ugovornice ce obezbediti da se u postupanju sistema krivicnog pravosuda sa decom zrtvama dela opisanih u ovom Protokolu, prvenstveno rukovodi najboljim interesom deteta.

4. Drzave ugovornice ce, u odgovarajucim slucajevima, usvojiti mere kako bi zaštitile bezbednost i integritet lica i/ili organizacija ukljucenih u sprecavanje i/ili zaštitu i rehabilitaciju zrtava takvih dela.

5. Nijedna odredba ovog clana nece se tumaciti tako da utice ili da nije u skladu sa pravima optuzenog na pravicno i nepristrasno sudenje.

Clan 9.

1. Drzave ugovornice ce usvojiti ili jacati, sprovoditi i širiti obaveštenost o zakonima, upravnim merama, socijalnoj politici i programima, kako bi sprecile dela pomenuta u ovom Protokolu. Posebna paznja poklonice se zaštiti dece koja su posebno ranjiva u odnosu na takva dela.

2. Drzave ugovornice ce jacati svest javnosti u celini, ukljucujuci i decu, kroz obaveštavanje pomocu svih odgovarajucih sredstava, obrazovanje i obuku, o preventivnim merama i štetnim posledicama dela pomenutih u ovom Protokolu. Pri ispunjavanju svojih obaveza iz ovog clana, drzave ugovornice ce ohrabrivati učešće zajednice i posebno dece i dece zrtava, u takvom obaveštavanju i obrazovanju i obuci, ukljucujuci na medunarodnom nivou.

3. Drzave ugovornice preduzece sve izvodljive mere u cilju obezbedivanja svake odgovarajuće pomoci zrtvama takvih dela, ukljucujuci njihovu punu socijalnu reintegraciju i njihov kompletan fizicki i psihološki oporavak.

4. Drzave ugovornice obezbedice da sva deca zrtve dela opisanih u ovom Protokolu imaju pristup odgovarajucim postupcima kako bi trazila, bez diskriminacije, obeštećenje od pravno odgovornih lica.

5. Drzave ugovornice preduzece odgovarajuće mere koje imaju za cilj da efikasno zabrane proizvodnju i rasturanje materijala u kojima se reklamiraju dela opisana u ovom Protokolu.

Clan 10.

1. Drzave ugovornice preduzece sve neophodne korake da ojacaju medunarodnu saradnju multilateralnim, regionalnim i bilateralnim aranžmanima za sprecavanje, otkrivanje, istragu, gonjenje i kaznjavanje lica odgovornih za dela koja ukljucuju prodaju dece, decju prostituciju, decju pornografiju i seksualni turizam usmeren na decu. Drzave ugovornice ce isto tako unaprediti medunarodnu saradnju i koordinaciju izmedu svojih drzavnih organa, nacionalnih i medunarodnih nevladinih organizacija i medunarodnih organizacija.

2. Drzave ugovornice ce unaprediti medunarodnu saradnju kako bi pomogle deci zrtvama u njihovom fizickom i psihološkim oporavku, socijalnoj reintegraciji i repatrijaciji.

3. Drzave ugovornice ce unaprediti i jacati medunarodnu saradnju kako bi se usmerile na suštinske uzroke, kao što su siromaštvo i nerazvijenost, koji doprinose podloznosti dece na prodaju, decju prostituciju, decju pornografiju i seksualni turizam usmeren na decu.

4. Drzave ugovornice koje su u mogucnosti da to urade, obezbedice finansijsku, tehnicku ili drugu pomoc kroz postojece multilateralne, regionalne, bilateralne ili druge programe.

Clan 11.

Ništa iz ovog Protokola nece uticati na bilo koje odredbe koje su pogodnije za ostvarivanje prava deteta a koje mogu biti sadrzane u:

- a) pravu drzave ugovornice,
- b) medunarodnom pravu koje obavezuju tu drzavu.

Clan 12.

1. Svaka drzava ugovornica ce, u roku od dve godine od stupanja na snagu ovog Protokola za tu drzavu ugovornicu, podneti izveštaj Komitetu za prava deteta, obezbedujuci sveobuhvatne informacije o merama koje je preduzela na sprovođenje odredaba Protokola.

2. Nakon podnošenja sveobuhvatnog izveštaja, svaka drzava ugovornica ukljucice u izveštaje koje podnosi Komitetu za prava deteta, u skladu sa clanom 44. Konvencije, sve dodatne informacije u pogledu sprovođenja ovog Protokola. Ostale drzave ugovornice Protokola podnosice izveštaj svakih pet godina.

3. Komitet za prava deteta moze da trazi od drzava ugovornica dodatne informacije od znacaja za sprovođenje ovog Protokola.

Clan 13.

1. Ovaj Protokol otvoren je za potpisivanje svakoj drzavi ugovornici Konvencije ili onoj koja je potpisala Konvenciju.

2. Ovaj Protokol podleze ratifikaciji i otvoren je za pristupanje svakoj drzavi koja je strana ugovornica Konvencije ili koja je potpisala Konvenciju. Instrumenti ratifikacije ili pristupanja bice deponovani kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Clan 14.

1. Ovaj Protokol stupa na snagu tri meseca nakon deponovanja desetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.

2. Za svaku drzavu koja ratifikuje ovaj Protokol ili mu pristupi nakon njegovog stupanja na snagu, Protokol ce stupiti na snagu mesec dana od datuma deponovanja njenog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.

Clan 15.

1. Svaka drzava ugovornica moze otkazati ovaj Protkol u bilo kom trenutku slanjem pismenog obaveštenja Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija, koji ce nakon toga obavestiti druge drzave ugovornice Konvencije i sve drzave koje su Konvenciju potpisale. Otkaz ce stupiti na snagu godinu dana od datuma kada Generalni sekretar primi obaveštenje.

2. Ovakav otkaz nece osloboditi drzavu ugovornicu njenih obaveza po osnovu ovog Protokola u odnosu na bilo koje delo koje se dogodi pre datuma stupanja na snagu toga otkaza. Takav otkaz, isto tako, ni na koji nacin nece prejudicirati razmatranje bilo kog pitanja koje je u toku, a koje Komitet za prava deteta vec bude razmatrao pre datuma stupanja na snagu ovog otkaza.

Clan 16.

1. Svaka drzava ugovornica moze da predlozi amandman i dostavi ga Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar ce potom proslediti amandman drzavama ugovornicama sa zahtevom da ukazu da li zele konferenciju drzava ugovornica u cilju razmatranja i glasanja o predlozima. U slucaju da se, u roku od cetiri meseca od datuma slanja predloga, najmanje jedna trecina drzava ugovornica opredeli za takvu konferenciju, Generalni sekretar ce sazvati konferenciju pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Svaki amandman usvojen vecinom glasova prisutnih drzava ugovornica koje su glasale na konferenciji bice podnet na odobrenje Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija.

2. Amandman usvojen u skladu sa stavom 1. ovog clana ce stupiti na snagu kada ga odobri Generalna skupština i kada ga prihvate drzave ugovornice dvotrecinskom vecinom.

3. Kada amandman stupi na snagu, obavezivace one drzave ugovornice koje su ga prihvatile, dok ce ostale drzave ugovornice i dalje biti obavezane odredbama ovog Protokola i bilo kojim ranijim amandmanom koji su prihvatile.

Clan 17.

1. Ovaj Protokol, ciji su tekstovi na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom podjednako verodostojni, bice deponovan u arhivi Ujedinjenih nacija.

2. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija prosledice overene kopije ovog Protokola svim drzavama ugovornicama Konvencije i svim drzavama koje su Konvenciju potpisale.

FAKULTATIVNI PROTOKOL O UČEŠĆU DECE U ORUZANIM SUKOBIMA UZ KONVENCIJU O PRAVIMA DETETA

Drzave ugovornice ovog Protokola,

Postaknute velikom podrškom Konvenciji o pravima deteta, pokazujuci opštu rešenost u nastojanju za unapredenje i zaštitu prava deteta,

Ponovo potvrđujuci da prava dece zahtevaju specijalnu zaštitu i pozivajuci na neprestano poboljšanje položaja dece bez razlike, kao i na njihov razvoj i obrazovanje u uslovima mira i bezbednosti,

Uznemirene zbog štetnog i široko rasprostranjenog sukoba na decu i dugorocnih posledica koje takav sukob ima na trajan mir, bezbednost i razvoj.

Osudujuci odabiranje dece za ciljeve u situacijama oruzanog sukoba i direktne napade na objekte koji su zašticeni medunarodnim pravom, ukljucujuci mesta gde obicno boravi znatan broj dece, kao što su škole i bolnice.

Konstatajuci usvajanje Rimskog statuta Medunarodnog krivicnog suda, posebno kvalifikovanje regrutacije ili mobilizacije dece koja su mlada od 15 godina ili korišćenje dece za aktivno učešće u neprijateljstvima u medunarodnim i nemedunarodnim oruzanim sukobima kao ratnog zlocina,

Smatrajuci zato da radi jacanja dalje implementacije prava priznatih Konvencijom o pravima deteta postoji potreba da se poveca zaštita dece od ucestvovanja u oruzanom sukobu,

Konstatujuci da je u clanu 1. Konvencije o pravima deteta utvrdeno da je, za potrebe te Konvencije, dete svako ljudsko bice koje nije navršilo osamnaest godina zivota, ukoliko se, po zakonu koji se primenjuje na dete, punoletstvo ne stice ranije,

Uverene da ce fakultativni protokol uz Konvenciju kojim se podize starosna granica za regrutovanje lica u oruzane snage i njihovo učešće u neprijateljstvima, efikasno doprineti sprovođenju principa da ce u svim aktivnostima koje se ticu dece, najbolji interesi deteta biti od prvenstvenog znacaja,

Konstatajuci da je na dvadeset šestoj medunarodnoj konferenciji Crvenog krsta i Crvenog polumeseca u decembru 1995. izmedu ostalog preporuceno da strane u sukobu preduzimaju sve moguće korake kako bi se obezbedilo da deca mlada od 18 godina ne ucestvuju u neprijateljstvima,

Pozdravljajuci jednoglasno usvajanje, u junu 1999, Konvencije br. 182. Medunarodne organizacije rada o zabrani i hitnim akcijama za ukidanje najgorih oblika decjeg rada, kojom se, izmedu ostalog, zabranjuje prisilna ili obavezna regrutacija dece radi njihovog iskorišćavanja u oruzanom sukobu,

Osudujući sa najvećom zabrinutošću, regrutaciju, obučavanje i iskorišćavanje, unutar i izvan državnih granica, dece u neprijateljstvima od strane oruzanih grupa koje nisu oruzane snage države i priznajući odgovornost onih koji regrutuju, obučavaju i koriste decu u ove svrhe,

Podsećajući na obavezu svake strane u oruzanom sukobu da se pridržava odredaba međunarodnog humanitarnog prava,

Naglašavajući da ovaj protokol nije u suprotnosti sa ciljevima i principima sadržanim u Povelji Ujedinjenih nacija, uključujući člana 51. i relevantnim normama humanitarnog prava,

Imajući na umu da uslovi mira i bezbednosti, zasnovani na punom poštovanju ciljeva i principa sadržanim u Povelju i poštovanje vazecih instrumenata o ljudskim pravima predstavljaju nezaobilazni faktor za punu zaštitu dece, narocito tokom oruzanih sukoba, i strane okupacije,

Priznajući posebne potrebe dece koja su zbog svog ekonomskog ili socijalnog statusa ili pola narocito podložna regrutaciji ili iskorišćavanju u neprijateljstvima u suprotnosti sa ovim Protokolom,

Imajući na umu nuznost uvazavanja suštinskih, ekonomskih, socijalnih i politickih razloga za uključivanje dece u oruzane sukobe,

Uverene u potrebu jačanja međunarodne saradnje u sprovođenju ovog Protokola, kao i fizicke i psihosocijalne rehabilitacije i društvene reintegracije dece koja su zrtve oruzanog sukoba,

Podsticuci učešće zajednice i, narocito, dece i deteta zrtve u širenju informativnih i obrazovnih programa koji se ticu sprovođenja Protokola saglasile su se o sledecem:

Clan 1.

Drzave ugovornice ce preduzeti sve moguće mere kako bi se obezbedilo da pripadnici njihovih oruzanih snaga koji još nisu navršili 18 godina ne uzimaju direktno učešće u neprijateljstvima.

Clan 2.

Drzave ugovornice ce obezbediti da lica koja još nisu navršila 18 godina ne podlezu obaveznoj regrutaciji u svoje oruzane snage.

Clan 3.

1. Drzave ugovornice ce podici minimalnu starosnu granicu za dobrovoljnu regrutaciju lica u svoje drzavne oruzane snage u odnosu na onu postavljenu u clanu 38. stav 3. Konvencije o pravima deteta, imajući u vidu principe sadržane u tom clanu i priznajući da, u skladu sa Konvencijom, lica mlada od 18 godina imaju pravo na posebnu zaštitu.

2. Svaka drzava ugovornica ce deponovati obavezujuću izjavu nakon ratifikacije, ili pristupanja ovom Protokolu, u kojoj ce predvideti minimalnu starosnu granicu od koje ce biti dozvoljena dobrovoljna mobilizacija u njene drzavne oruzane snage kao i opis garancija koje je ona usvojila kako bi se obezbedilo da takva mobilizacija ne bude prinudna ili prisilna.

3. Drzave ugovornice koje dozvole dobrovoljnu regrutaciju u svoje drzavne oruzane snage licima mladim od 18 godina, garantovace da ce kao minimum obezbediti da:

a) takva regrutacija bude stvarno dobrovoljna,

b) takva regrutacija bude sprovedena uz izriciti pristanak roditelja ili zakonskih staratelja tog lica,

c) su ta lica u potpunosti informisana o obavezama koje proizilaze iz takve vojne sluzbe,

d) ta lica obezbede pouzdan dokaz o svojim godinama pre nego što budu primljena u drzavnu vojnu sluzbu.

4. Svaka drzava ugovornica moze u bilo kom trenutku da potkrepi svoju izjavu, upucivanjem obaveštenja o tome Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija koji ce obavestiti sve drzave ugovornice. Takvo obaveštenje ce stupiti na snagu danom prijema od strane Generalnog sekretara.

5. Zahtev za podizanje starosne granice iz stava 1. ovog clana ne odnosi se na škole kojima rukovode ili su pod kontrolom oruzanih snaga drzave ugovornice, uz primenu clanova 28. i 29. Konvencije o pravima deteta.

Clan 4.

1. Oruzane grupe koje nisu oruzane snage drzave, ne bi trebalo pod bilo kojim okolnostima da regruju ili iskorišćavaju u neprijateljstvima lica mlada od 18 godina.

2. Drzave ugovornice ce preduzeti sve moguće mere da sprece regrutaciju i iskorišćavanje, ukljucujuci usvajanje neophodnih zakonskih mera da takve postupke zabrane ili kvalifikuju kao krivicno delo.

3. Primena ovog clana nece uticati na pravni status bilo koje strane u oruzanom sukobu.

Clan 5.

Ništa se iz ovog Protokola nece smatrati osnovom za iskljucivanje odredaba prava drzave ugovornice ili medunarodnih instrumenata ili medunarodnog humanitarnog prava koje su pogodnije za ostvarivanje prava deteta.

Clan 6.

1. Svaka drzava ugovornica ce preduzeti sve neophodne zakonske, administrativne i druge mere kako bi se, u okviru njene nadleznosti obezbedilo delotvorno sprovođenje odredaba ovog Protokola.
2. Drzave ugovornice se obavezuju da principe i odredbe ovog Protokola ucine široko poznatim i da ih promovišu putem odgovarajucih sredstava kako odraslima, tako i deci.
3. Drzave ugovornice ce preduzeti sve moguće mere da obezbede da lica koja su u okviru njene nadleznosti regrutovana i iskorišćavana u neprijateljstvima, u suprotnosti sa ovim Protokolom, budu demobilisani ili na drugi način otpuštena iz vojne službe.
4. Drzave ugovornice ce, kada bude neophodno, takvim licima pružiti svu odgovarajuću pomoć za njihov fizički i psihicki oporavak i društvenu reintegraciju.

Clan 7.

1. Drzave ugovornice ce saradivati u sprovođenju ovog Protokola, uključujući i u sprecavanju svih aktivnosti koje su u suprotnosti s Protokolom, i u rehabilitaciji i društvenoj reintegraciji lica koje su žrtve aktivnosti koje su u suprotnosti s Protokolom, uključujući tehničku saradnju i finansijsku pomoć. Ova pomoć i saradnja ce se odvijati uz konsultaciju sa zainteresovanim drzavama ugovornicama i relevantnim međunarodnim organizacijama.
2. Drzave ugovornice koje imaju mogućnost da to ucine, pružice ovu pomoć kroz postojeće multilateralne, bilateralne ili druge programe ili, između ostalog, kroz dobrotvorni fond koji bi bio ustanovljen u skladu s pravilima Generalne skupštine.

Clan 8.

1. Svaka drzava ugovornica ce, u roku od dve godine nakon stupanja na snagu ovog Protokola za doticnu drzavu ugovornicu, podneti izveštaj Komiteta za prava deteta u kome ce pružiti sveobuhvatne informacije o merama koje je preduzela za sprovođenje odredaba vezanih za učešće i regrutaciju.
2. Nakon podnošenja sveobuhvatnog izveštaja, svaka drzava ugovornica ce u izveštaje koji se podnose Komitetu za prava deteta, u skladu s članom 44. Konvencije, uključiti i sve druge informacije vezane sa sprovođenjem Protokola. Druge drzave ugovornice Protokola podnose izveštaj jednom u pet godina.
3. Komitet za prava deteta može da traži od drzava ugovornica dodatne informacije koje su bitne za sprovođenje ovog Protokola.

Clan 9.

1. Ovaj Protokol je otvoren za potpis svim drzavama koje su ugovornice ili potpisnice Konvencije.

2. Ovaj Protokol podleze ratifikaciji ili je otvoren za pristupanje svakoj drzavi. Instrumenti o ratifikaciji ili pristupanju bice deponovani kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

3. Generalni sekretar, u svojstvu depozitora Konvencije i Protokola, obavestice sve drzave ugovornice Konvencije i sve drzave koje su potpisale Konvenciju o svakom instrumentu u kome je sadrzana izjava u skladu s clanom 3.

Clan 10.

1. Ovaj Protokol ce stupiti na snagu 3 meseca nakon deponovanja desetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.

2. Za svaku drzavu koja ratifikuje ovaj Protokol ili mu pristupi nakon njegovog stupanja na snagu. Protokol ce stupiti na snagu mesec dana nakon datuma deponovanja instrumenata o ratifikaciji ili pristupanju te drzave.

Clan 11.

1. Svaka drzava ugovornica moze da otkaze ovaj Protokol u bilo kom trenutku pismenim obaveštenjem upucenim Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija, koji ce nakon toga obavestiti druge drzave ugovornice Konvencije i sve drzave koje su je potpisale. otkazivanje ce stupiti na snagu godinu dana nakon datuma prijema obaveštenja od strane Generalnog sekretara. Ukoliko, medutim, nakon isteka te godine, drzava koja otkazuje Protokol ude u oruzani sukob, otkazivanje nece stupiti na snagu pre okoncanja oruzanog sukoba.

2. Takvo otkazivanje nece imati dejstvo u odnosu na oslobodenje drzave ugovornice obaveza iz ovog Protokola u pogledu bilo kakvog cina koji se desi pre datuma stupanja na snagu otkazivanja. To otkazivanje takode ni na koji nacin nece ici na štetu razmatranju nekog pitanja koje je Komitet o pravima deteta započeo pre datuma stupanja na snagu otkazivanja.

Clan 12.

1. Svaka drzava ugovornica moze da predlozi amandman i da ga dostavi Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar ce potom proslediti predloženi amandman drzavama ugovornicama sa zahtevom da ukazu da li zele konferenciju drzava ugovornica u cilju razmatranja i glasanja o predlozima. U slucaju da se, u roku od cetiri meseca od datuma slanja predloga najmanje jedna trecina drzava ugovornica opredeli za takvu konferenciju, Generalni sekretar ce sazvati konferenciju pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Svaki amandman usvojen vecinom prisutnih drzava ugovornica koje

su glasale na konferenciji bice podnet na odobrenje Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija.

2. Amandman usvojen u skladu sa stavom 1. ovog clana ce stupiti na snagu kada ga odobri Generalna skupština Ujedinjenih nacija i kada ga prihvate dve trecine drzava ugovornica.

3. Kada amandman stupi na snagu, obavezivace one drzave ugovornice koje su ga prihvatile, dok ce ostale drzave ugovornice i dalje biti obavezane odredbama ovog protokola i bilo kojim ranijim amandmanom koji su prihvatile.

Clan 13.

1. Ovaj Protokol ciji su arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski tekstovi podjednako verodostojni, bice deponovani u Arhivi Ujedinjenih nacija.

2. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija poslaca overene kopije ovog Protokola svim drzavama ugovornicama Konvencije i svim drzavama koje su potpisale Konvenciju.